

Postępowania w sprawach naruszeń sankcji (środków ograniczających) w jurysdykcjach krajowych

Analiza porównawcza

Data: listopad 2021 r.

URL: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/expert-report-prosecution-sanctions-restrictive-measures-violations-national-jurisdictions>

Sankcje (środki ograniczające) to polityczne ograniczenia handlowe skierowane do państw, grup, podmiotów lub osób fizycznych w celu wywołania zmiany zachowań, nałożenia obciążeń finansowych lub przeszkód na podmioty, wobec których są one stosowane, lub w celu wysłania normatywnego lub publicznego sygnału dotyczącego postępowania takich podmiotów. Sankcje mają różny charakter w zależności od sytuacji, której dotyczą: mogą one obejmować ograniczenia takie jak embargo na broń, zakaz przywozu i wywozu niektórych przedmiotów lub substancji, ograniczenia finansowe lub zakaz podróżowania do danego kraju. Sankcje mogą być jednostronne lub wielostronne, w zależności od tego, jak wiele państw przystąpi do systemu sankcji.

Systemy sankcji są często ustanawiane przez Radę Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych (RB ONZ) oraz przez Radę UE. Na dzień publikacji niniejszego dokumentu UE stosuje 26 autonomicznych systemów sankcji dotyczących konkretnych sytuacji w różnych regionach globu – przykładami są tu Białoruś, Iran, Mjanma, Rosja, Syria – lub szerzej pojętych zagrożeń – cyberataków, rozprzestrzeniania broni chemicznej, terroryzmu, łamania i naruszania praw człowieka.

W celu zapewnienia skuteczności sankcji RB ONZ i UE zazwyczaj wymagają od państw członkowskich, aby w ramach własnych jurysdykcji krajowych stosowały kary w przypadkach naruszeń sankcji. W praktyce jednak bardzo niewiele osób fizycznych lub podmiotów prawnych odpowiedzialnych za naruszenia sankcji jest skutecznie pociąganych do odpowiedzialności. Prowadzenie dochodzeń w sprawach dotyczących naruszeń oraz ściganie naruszeń mogłoby jednak okazać się kluczowe w ogólnej walce z bezkarnością sprawców podstawowych zbrodni międzynarodowych, w tym ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości i zbrodni wojennych, w szczególności w przypadku zaangażowania podmiotów korporacyjnych.

Podmioty korporacyjne zaangażowane na przykład w handel zasobami naturalnymi, bronią lub chemikaliami mogą prowadzić działalność gospodarczą lub mieć interesy w częściach świata dotkniętych kryzysem, ubóstwem lub nękanych konfliktami zbrojnymi, gdzie prawdopodobieństwo rażących naruszeń praw człowieka i podstawowych przestępstw międzynarodowych jest wyższe. Spółki dominujące zarejestrowane w którymś z państw członkowskich UE mogą prowadzić działalność na tych obszarach za pośrednictwem lokalnych spółek zależnych. Niedawne przypadki, takie jak sprawa *Lafarge* we Francji, wskazują, że przed sądami krajowymi można dochodzić odpowiedzialności karnej wobec korporacji prowadzących działalność we wspomnianym kontekście za naruszenie sankcji i potencjalny współudział w podstawowych przestępstwach międzynarodowych.

W przypadkach, gdy udowodnienie współudziału w podstawowych przestępstwach międzynarodowych jest zbyt skomplikowane, ściganie naruszeń sankcji może być alternatywnym sposobem na pociągnięcie sprawców do odpowiedzialności. Może też ono pomóc w ustaleniu związków lub powiązań, co jest w niektórych państwach niezbędne do wszczęcia postępowań dotyczących podstawowych przestępstw międzynarodowych według zasady jurysdykcji uniwersalnej. Dlatego też monitorowanie sankcji i właściwa penalizacja naruszeń sankcji powinny być w pełni włączane do ogólnych strategii państw członkowskich UE oraz do strategii praktyków zajmujących się walką z bezkarnością. Ponadto należy przyjąć skoordynowane podejście w celu ułatwienia wymiany informacji między podmiotami krajowymi, które wdrażają i monitorują środki ograniczające - Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Ministerstwem Gospodarki, organami celnymi - a organami prowadzącymi dochodzenia i zajmującymi się ściganem najważniejszych przestępstw międzynarodowych.

Podstawą analizy porównawczej w niniejszym raporcie jest badanie przeprowadzone w 2015 r. (i zaktualizowane w 2021 r.) wśród państw członkowskich UE i państw obserwatorów sieci punktów kontaktowych ds. ścigania ludobójstwa. Badanie to wykazało, że wszystkie państwa członkowskie sieci punktów kontaktowych ds. ścigania ludobójstwa i państwa-observatorzy wprowadziły do swojego ustawodawstwa krajowego sankcje o charakterze karnym lub administracyjnym w celu karania naruszeń sankcji. Ponadto raport ten przedstawia najnowsze orzecznictwo krajowe i praktyczne przykłady potencjalnych synergii między dochodzeniem i ściganem za naruszenia sankcji oraz za podstawowe przestępstwa międzynarodowe.